

Конспект уроку української мови у 6 класі

Тема уроку: Морфологія. Загальна характеристика частин мови.

Мета уроку: дати загальну характеристику частин мови, формувати вміння розрізняти самостійні й службові частини мови, вирізняти різні частини мови у реченнях, визначати їх синтаксичну роль; розвивати увагу, спостережливість, логічне мислення, культуру усного й писемного мовлення; виховувати любов до рідного слова.

Тип уроку: урок поглиблення, систематизації та узагальнення вивченого.

Обладнання: схема «Частини мови», презентація

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Евристична бесіда:

Інтерактивна гра «Хто під маскою?»

III. Слово вчителя.

Сьогодні ми розпочинаємо вивчення великого розділу мовознавчої науки. Він називається «Морфологія». Цей розділ ми будемо вивчати у 6 і 7 класах. І вивчає він частини мови.

(Учні записують тему уроку).

IV. Бесіда (актуалізація опорних знань учнів):

- чи знайомилися ви з частинами мови у початкових класах?
- які частини мови вам відомі?

V. Вивчення нового матеріалу. Рольова гра «Королева морфологія»

1. Учитель розповідає казку. За синіми морями, за темними лісами, за високими горами простяглися межі незвичайної країни. Тут правила могутня королева Морфологія.

У цій країні було десять князівств: Іменник, Прикметник, Займенник, Дієслово, Числівник, Прислівник, Сполучник, Прийменник, Частка і Вигук.

Кожне князівство займалося своїми справами. Іменник об'єднав усі живі і неживі предмети і називав їх. Прикметник вказував на ознаки цих предметів. Числівник швидко рахував усе населення країни.

Особливу роль у житті королівства займало князівство Дієслово. Дієслова захоплювали всіх своєю працелюбністю, бо вони весь час щось робили. А якщо хтось втомлювався, Займенник того замінював, а через те, що він був дуже тактовний, то не називав тих, кому потрібна була допомога.

Прислівник же завжди контролював, хто як працює: гарно чи погано, хто вийшов працювати ввечері, а хто вранці. Це були самостійні князівства і королева ними пишалася.

А такі князівства як Сполучник, Прийменник, Частка і Вигук були ледарями, працювати самостійно ніяк не хотіли. Королева Морфологія розгнівалася, бо вона не любила ледарів, і зробила їх слугами, примусила їх допомагати жителям самостійних князівств. Вигук дуже був збентежений і весь

час щось вигукував: «О-о-ох! А-а-ах!». Та королева не звертала на це ніякої уваги.

Отже, країна королеви Морфології розпалася на шість самотійних князівств: Іменник, Прикметник, Займенник, Дієслово, Числівник, Прислівник. І три службових: Сполучник, Прийменник, Частка.

А щоб Вигук нікому не заважав своїми вигуками, королева вирішила його не турбувати. Вона подумала: «Нехай сам живе зі своїми вигуками!».

Діти на дошці приклеюють частини мови навколо слова Морфологія

2. Учитель: а тепер розгляньте схему «Частини мови».

Бесіда за таблицею:

- скільки частин мови є у нашій мові?
- на які групи вони поділяються?
- які частини мови належать до самотійних?
- а які до службових?

3. Самостійна робота учнів із правилами за підручником

Учитель: що нового про частини мови дізнались ви з прочитаного?

(а) спільні ознаки частин мови:

- загальне значення;
- морфологічні ознаки (граматичне значення);
- синтаксична роль у реченні.

б) самотійні частини мови мають лексичне і граматичне значення, є членами речення;

в) службові частини мови не відповідають на питання, не є членами речення, не мають лексичного значення).

4. Виконання вправи 115 (с.69, 1 речення 2 абзацу і 1 речення 3 абзацу) усно.

Відшукати у тексті самотійні і службові частини мови, назвати їх (по можливості), поставити питання.

Записати речення, зробити синтаксичний розбір.

Народна пісня звучала вільно, гордо.

З'ясувати лексичне і граматичне значення слова «пісня».

VI. Виконання вправ на закріплення вивченого.

1. Гра «Кольоровий вибір»

Завдання:

- 1 група – обвести іменники червоним кольором
- 2 група – обвести прикметники синім кольором
- 3 група – обвести дієслова зеленим кольором
- 4 група – обвести службові частини мови жовтим

Чарівний розмай

Не бачили, щоб жовкнув він,
зелений і взимі,
улітку рясно стелиться
низенько до землі;

цупкі зелені хрещики
на кінчику стебла
і синій цвіт, і цілий світ,
і океан тепла.

Хто він? (Барвінок)

I гр. – землі, хрещики, кінчику, стебла, цвіт, світ, океан, тепла;

II гр. – зелений, цупкі, зелені, синій, цілий;

III гр. – не, щоб, і, до, на, і.

Усно: назвати наявні в тексті дієслова, поставити до них питання
(бачили, жовкнув, стелиться).

4. Асоціативна гра «Ми – художники королеви Морфології»

Знаю, що ви творчі і креативні. Тому пропоную вам намалювати усі мої частини мови у будь-яких малюнках: хмарках, квітках, смайликах, будиночку, як ви бачите частини мови. Так хочу побачити ваші шедеври. У вас все вийде!

Скласти невеличку розповідь за своїм малюнком.

Творча робота. Презентація робіт. Цукерки. Фото.

4. Прочитати написану на дошці загадку. Розставити потрібні розділові знаки, назвати службові частини мови.

Займенники-псувачі

Якщо до жарту ви готові,
назвіть, кмітливі дітлахи,
ті два займенники у мові,
що можуть зіпсувати шляхи. (Я – ми).

Або:

Мудрий поради́ник

Завжди́ можу стати є пригоді,
моїх вам порад не злічить,
і кажуть про мене є народі:
«Мовчить, а сто дурнів навчить». (Книга).

5. Робота в групах. Відгадати загадку, визначити частини мови.

I гр. I стала... цифрою

Летіла птиця на морозі,
над хатами зимовим днем;
згубила літеру в дорозі
і стала... цифрою з нулем. (Сорока, сорок).

II гр. Злита з хвостиком ця крапка,

невелика, власне, лапка.
Робить паузу, всім знайома.
Як вона зоветься? (Кома).

III гр. В землю закидалося,

під сонцем гойдалося,
в печі гартувалося,
запашним виймалося,
нам з вами дісталося. (Хліб).

Додаткове завдання:

Назва ріки

До країни знань ішов мандрівник
і зустрів цікаві складники:
поєднались префікс і числівник

і зробились назвою ріки. (Прип'ять).

VII. Закріплення вивченого.

1. Скласти речення з поданих слів (робота з деформованим текстом). Визначити частини мови.

Б'ють, слово, з, пісня, й, джерела, рідного. (Слово й пісня з рідного б'ють джерела).

2. Побудуйте складне речення.

Обрій, за, стежина, кликала, шлях, у, переросла, вона.

(За обрій кликала стежина, вона у шлях переросла).

Додатково: назвати синоніми до слова «шлях».

VIII. Домашнє завдання:

вивчити правило і таблицю, вправа 119(визначити самостійні частини мови у тексті).

За вибором – скласти невелику казку про іменник.

1. Учитель: український письменник Дмитро Білоус написав чудовий вірш про частини мови, про походження їх назв. Отож познайомимося з цим віршем. Будьте уважні. (Учитель читає вірш Д.Білоуса «Злитки золоті»).

ЗЛИТКИ ЗОЛОТІ

Чи ти задумувавсь, відкіль оті
у нашій мові злитки золоті?
Як намистини, диво калинове -
частини мови!
Який співець, поет, який письменник
уперше слово вигдав - іменник?
Іменник! Він узяв собі на плечі
велике діло - визначати речі, -
ім'я, найменування і наймення:
робота. Біль. І радість. І натхнення.
Ну а візьмімо назву - дієслово,
само підказує, що діє слово!
Ще й прикладу на нього не навів,
а вже до півдесятка дієслів!
Прикметник дасть іменнику-предмету
якусь його ознаку чи прикмету.
Числівник може визначить тобі
число речей, порядок при лічбі.
А поспитай звичайного займенника,
за кого він у мові? За іменника!

(Хоч може цей наш скромний посередник
замінювать числівник і прикметник.)
Прислівник звук, незмінюваний в мові,
ознаки різні виражать при слові.
Сполучник каже: скромну роль я маю,
але слова я в мові сполучаю.
І частка мовить: слово я службове,
але людині чесно я служу.
І, будьте певні, в інтересах мови
і так і ні де треба я скажу.
А вигук може пролунать, як дзвін,
у мові, мабуть, найщиріший він!
"Ура! - гукнеш ти друзям неодмінно. -
Сьогодні з мови я дістав "відмінно"!"
Частини мови! Назви наче й звичні,
полюбиш їх - красиві, поетичні!
"Відмінно" заслужив ти. Знав - чудово.
Це за любов найвища з нагород.
Хто ж так назвав оці частини мови?
Назвали вчені.
Й підхопив народ!

Чому частини мови названі тут «золотими злитками»?

І м е н н и к

Прикметник

Займенник

Числівник

Дієслово
Прислівник

Прийменник

Сполучник

Частка

Вигук

Чарівний розмай

Не бачили, щоб жовкнув він,
зелений і взимі,
улітку рясно стелиться
низенько до землі;
цупкі зелені хрещики
на кінчику стебла
і синій цвіт, і цілий світ,
і океан тепла.

Хто він? (Барвінок)

Чарівний розмай

Не бачили, щоб жовкнув він,
зелений і взимі,
улітку рясно стелиться

Чарівний розмай

Не бачили, щоб жовкнув він,
зелений і взимі,
улітку рясно стелиться
низенько до землі;
цупкі зелені хрещики
на кінчику стебла
і синій цвіт, і цілий світ,
і океан тепла.

Хто він? (Барвінок)

Чарівний розмай

Не бачили, щоб жовкнув він,
зелений і взимі,
улітку рясно стелиться

низенько до землі; цупкі зелені хрещики на кінчику стебла і синій цвіт, і цілий світ, і океан тепла. Хто він? (Барвінок)	низенько до землі; цупкі зелені хрещики на кінчику стебла і синій цвіт, і цілий світ, і океан тепла. Хто він? (Барвінок)
---	---